

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації **Чорненького Олександра Олександровича** «Політико-інституціональні трансформації в умовах становлення інформаційного суспільства: український контекст», яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи. У процесі роботи над дисертаційним дослідженням аспірант Чорненький О.О. дотримувався індивідуального плану наукової роботи та успішно виконав індивідуальний навчальний план, показав себе як сумлінний виконавець. За час навчання в аспірантурі Чорненький О.О. оволодів такими компетентностями: виявляти глибокі системні теоретичні та емпіричні знання з політології; поглибив розуміння взаємозв'язку технологічного прогресу, суспільно-політичного стану держави із розвитком інформаційного суспільства; навички аналізу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та їхнього впливу на політичний вимір життя громадян; характеризувати потенціал електронної демократії та її інструментів у контексті демократизації суспільно-політичних відносин; у тому числі через глибоке опрацювання профільних наукових джерел; уміння кваліфіковано проводити наукові дослідження у сфері політології, досліджувати сучасні політичні процеси та явища, виявляти наукові проблеми, які залишаються недостатньо розробленими; готувати наукові тексти за проміжними й підсумковими результатами дослідження та здійснювати їхню публічну апробацію; проводити порівняльні вимірювання політико-інституціональних трансформацій в умовах становлення інформаційного суспільства; оволодів сучасними дослідницькими методами, які є відносно

новими для політології, зокрема підходами, пов'язаними із застосуванням інформаційних технологій і аналізом «великих даних».

2. Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний світ знаходиться в умовах нової інформаційної революції, що пов'язана з неперервним розвитком інформаційно-комунікаційних технологій. Вибір теми дисертаційного дослідження зумовлений глибинними змінами, які відбуваються у сучасному світі під впливом цифрових технологій, глобалізації та мережових форм організації соціально-політичного простору. Перехід від індустріальної до інформаційної моделі розвитку супроводжується не лише трансформацією економічних процесів, але й докорінною зміною механізмів функціонування держави, політичних інститутів, моделей представництва та участі громадян у прийнятті рішень.

Трансформації, пов'язані з розвитком інформаційного суспільства, проявляються у впровадженні електронного урядування, електронних послуг, платформ участі, відкритих даних та інструментів прозорості. Водночас ці процеси супроводжуються низками нових викликів.

Таким чином, виникає потреба в комплексному аналізі того, як трансформація інформаційного середовища впливає на інституційну архітектуру держави.

Особливої актуальності ця проблематика набуває у контексті України. Україна перебуває в умовах одночасної цифрової трансформації, демократичної консолідації та протидії зовнішній агресії. З одного боку, держава активно впроваджує цифрові інструменти управління, розвиває електронні послуги, формує нормативно-правову базу для проведення цифрових трансформацій. З іншого боку, українське суспільство зіштовхується з рядом як старих так і нових проблем. Саме тому дослідження розвитку інформаційного суспільства в Україні не може обмежуватися лише технократичним виміром, воно потребує глибокого аналізу інституційних змін.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розкриття

складових політико-інституціональних трансформацій в умовах розвитку інформаційного суспільства. Здійсненні комплексного дослідження основних засад становлення інформаційного суспільства з урахуванням міжнародного досвіду.

Реалізація мети зумовила необхідність вирішення наступних дослідницьких завдань:

- розглянути історичне підґрунтя виникнення концепції інформаційного суспільства;
- проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності інформаційного суспільства в працях класиків і сучасних дослідників;
- розглянути зміни для людини, які приносять разом із собою сучасні інформаційно-комунікаційні технології, визначити основні загрози та ризики;
- виявити вплив сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на політичний аспект життя суспільства;
- проаналізувати вплив інформаційно-комунікаційних технологій на механізми політичної участі та представництва;
- проаналізувати трансформацію політичної комунікації в умовах соціальних мереж і цифрових медіа;
- розглянути особливості розвитку інформаційного суспільства у Естонії, Південній Кореї та Швеції;
- здійснити аналіз стану розвитку електронного врядування в різних країнах світу методами комп'ютерного аналізу;
- провести аналіз основних нормативно-правових документів, які пов'язані з формуванням інформаційного суспільства в Україні;
- розглянути особливості і стан розвитку інформаційного суспільства в Україні.
- провести аналіз розвитку інформаційного суспільства в Україні засобами комп'ютерних симуляцій;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів

розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Об'єктом дослідження є політичний вимір розвитку та становлення сучасного інформаційного суспільства.

Предметом дослідження виступає політико-комунікативний аспект інституціональних трансформацій в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Методи дослідження. Методологічна специфіка дослідження полягає в поєднанні традиційного для політичної науки інструментарію з окремими підходами, характерними для сфери комп'ютерних наук, що в свою чергу дало змогу розширити аналітичні можливості дослідження. Предмет дисертаційного дослідження передбачає багатовимірний аналіз процесів формування інформаційного суспільства, його політичних, інституційних, соціальних і технологічних аспектів. У зв'язку з цим у роботі застосовано широкий спектр методів, серед яких: аналіз і синтез, дедукція та індукція, діалектичний, порівняльний, герменевтичний, системний, історико-генетичний та інституційний підходи, а також статистичні методи. Окреме місце в методологічному інструментарії посідають методи, які не є традиційними для політичної науки, зокрема веб-скрейпінг, комп'ютерний текстовий аналіз та агентне симуляційне моделювання. Останній був використаний для створення агентної моделі та дослідження можливих сценаріїв розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Емпіричну частину дисертаційного дослідження складають статистичні дані, зокрема: звіти Міжнародного банку реконструкції і розвитку та Організації економічного співробітництва та розвитку; рейтинги ООН розвитку електронного урядування «EGDI»; статистичні дані міжнародних компаній «International Telecommunication Union», «Statista»; національні звіти естонських, південнокорейських та шведських організацій; українські національні звіти «Індекс цифрової трансформації», та результати досліджень Київського міжнародного інституту соціології.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота Чорненького О.О. виконана у межах науково-дослідної роботи кафедри політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна («Реформування політичної системи України у глобальній та порівняльній перспективі» (№ 0119U102298)), та орієнтована в теоретичному плані на подальші дослідження питань розвитку інформаційного суспільства, трансформації держави, та впровадження ефективної політики цифровізації в Україні. Дисертація містить матеріали щодо розкриття відповідних теоретичних тем навчальних курсів політичної науки, а саме: «Політологія», «Пострадянські трансформації», «Глобальні проблеми сучасності», згідно з навчальним планом кафедри політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

4. Особистий внесок дисертанта в отримання наукових результатів та їх новизна.

Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення та висновки з рекомендаціями обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Для аргументації окремих положень використані праці інших науковців, на які зроблені посилання. В індивідуальних наукових працях застосовано авторські ідеї та розробки.

Наукова новизна одержаних результатів розкривається у таких положеннях:

вперше:

- здійснено порівняльну характеристику векторів розвитку інформаційного суспільства у Естонії, Південній Кореї Швеції та України;
- методами комп'ютерного аналізу здійснено дослідження рівня розвитку електронного урядування у світі через визначення рівня доступності для громадян цифрових послуг у різних країнах;

- запропоновано авторський підхід до досліджень політичних процесів в Україні із застосуванням методів комп'ютерного аналізу;
- запропоновано агентну модель розвитку інформаційного суспільства в Україні та проведено методом комп'ютерних симуляцій аналіз прийняття громадянами цифрових трансформацій залежно від факторів впливу;
- запропоновано авторські рекомендації щодо оптимізації вектору розвитку інформаційного суспільства в Україні;

уточнено:

- питання аналізу основних нормативно-правових актів, які регламентують політику держави у сфері розвитку інформаційного суспільства в Україні на предмет ефективності впроваджених законів, визначені як переваги, так і недоліки у політико-правовому вимірі;

- питання відповідальності органів державної влади за впровадження політики становлення інформаційного суспільства;

- питання аналізу сучасних комунікативних практик у політичній сфері;

набули подальшого розвитку положення про:

- основні методологічні та концептуальні підходи до вивчення питання становлення інформаційного суспільства з точки зору політології;

- необхідність для українського суспільства вдосконалення політики націленої на розвиток інформаційного суспільства в Україні

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, результатів та висновків дисертаційної роботи забезпечуються коректним і фаховим застосуванням сучасної методології політичної науки. Важливим чинником наукової якості дослідження є поєднання різних методів, використання міждисциплінарного підходу, а також залучення результатів емпіричних досліджень, міжнародних аналітичних матеріалів і статистичних даних.

Окремої уваги заслуговує те, що в дисертації застосовано методи, які не належать до традиційного інструментарію політичної науки, однак є важливими для аналізу сучасних процесів цифрової трансформації та розвитку інформаційного суспільства. Це посилює методологічну цінність роботи та розширює можливості політологічного аналізу досліджуваної проблематики. Наукова цінність дисертаційної роботи полягає у кваліфікованому теоретичному осмисленні проблеми, системному висвітленні її основних аспектів, а також у професійному використанні сучасних англомовних джерел, результатів міжнародних досліджень і статистичних матеріалів. Це дозволило автору сформулювати та представити до захисту низку важливих результатів, що мають наукову новизну й суттєво поглиблюють розуміння питань пов'язаних з розвитком інформаційного суспільства. Крім того, на основі проведеного дослідження автором запропоновано низку обґрунтованих практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення наявної політики України у сфері цифрових трансформацій. Висновки та пропозиції, представлені в дисертаційній роботі, є аргументованими, логічними, пов'язаними зі змістом дослідження та спираються на належну джерельну й методологічну базу.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у здійсненні комплексного політологічного аналізу проблем, пов'язаних зі становленням інформаційного суспільства, розвитком електронного урядування та розширенням можливостей політичної комунікації. Одержані автором результати можуть бути використані як теоретична основа для подальших наукових досліджень, присвячених питанням розвитку інформаційного суспільства, цифрових трансформацій, електронного урядування та нових форм взаємодії між державою і громадянами. Окреме

значення має запропонована автором методологія, яка передбачає широке застосування комп'ютерної техніки та дає змогу отримувати більш розгорнуті аналітичні дані для вивчення сучасних суспільно-політичних процесів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення, висновки, пропозиції та матеріали дисертаційного дослідження розширюють знання у сфері політичної комунікації, електронного урядування та інформаційної політики. Вони можуть становити інтерес для органів державної влади під час удосконалення підходів до формування та реалізації державної політики у сфері цифрових трансформацій. Крім того, результати дослідження можуть бути застосовані в аналітичній діяльності науково-дослідних інститутів, експертних центрів та інших установ, що займаються вивченням суспільно-політичних процесів. Окремо результати дослідження можуть бути використані в освітній сфері при розробці наукових програм у закладах вищої освіти.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Публікації. Результати дослідження відображені у 9 публікаціях, серед яких 3 особисті статті у фахових виданнях України, і 6 тез доповідей на наукових конференціях.

Наукові праці, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Публікації у наукових фахових виданнях України, віднесених до категорії «Б»:

1. Чорненький О.О. Використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в політологічних дослідженнях. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Серія «Питання політології»*, 2022, 42, С.38-44.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2022-42-06>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/22086/20385>

2. Чорненький О.О. Роль агентного моделювання та комп'ютерних симуляцій у політології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Серія «Питання політології»*, 2023, 43, С.37-46.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2022-43-05>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/22776/20906>

3. Чорненький О.О. Онлайн соціальні мережі та їхній вплив на політичну участь громадян. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології»*, 2023, 44 41-48.

DOI: <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2023-44-05>

URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/23804/21679>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Chomenkyi O. Values transformation, personality and human identity in the conditions of the information age. XII Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю «Academic and scientific challenges of diverse fields of knowledge in the 21 st century. clil in action», 2023. С. 39-47.

5. Чорненький О.О. Неоднозначність змін у суспільстві в умовах інформаційної епохи. 27-й міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті», Конференція «Гуманітарні аспекти цифрового суспільства». 2023. С.143-144 .

6. Chomenkyi O., Kopp A. Towards the Information Technology Usage for E-Government Portal Assessment based on Web Data Extraction Techniques. X International Scientific Conference «Information Technology and Implementation». 2024. P.12-22.

7. Чорненький О.О. Комунікація в інформаційну епоху та можливості дослідження цифрового осередку 28-й міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті», Конференція «Гуманітарні аспекти цифрового суспільства». 2024. С.87-89.

8. Chornenkyi O., Kopp A. Towards the Information Technology for Online Citizen Services Detection and Assessment on E-Government National Portals. XI International Scientific Conference «Information Technology and Implementation». 2025. P.252-263.

9. Чорненький О.О. Інтернет технології та політична участь громадян. 29-й міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті», Конференція «Гуманітарні аспекти цифрового суспільства». 2025. С.77-78.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи викладено та обговорено на теоретичних семінарах кафедри політології ННІ філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна; у доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема, XII всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю «Academic and scientific challenges of diverse fields of knowledge in the 21 st century. clil in action» (м.Харків 2023); 27-му міжнародному молодіжному форумі «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті» (м.Харків 2023); X International Scientific Conference «Information Technology and Implementation» (м.Київ 2023); 28-му міжнародному молодіжному форумі «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті» (м.Харків 2024); XI International Scientific Conference «Information Technology and Implementation» (м.Київ 2024); 29-му міжнародному молодіжному форумі «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті» (м.Харків 2025).

9. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана

самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

10. Оцінка структури, мови та стилю дисертації.

Дисертація написана чіткою мовою, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Зміст, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН № 759 від 31.05.2019), і вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Чорненького Олександра Олександровича на тему «Політико-інституціональні трансформації в умовах становлення інформаційного суспільства: український контекст» відповідає спеціальності 052 - Політологія.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Здобувачем було представлено основні результати дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри політології ННІ філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна щодо попередньої експертизи дисертації у формі презентації і наукової дискусії після

її завершення. За підсумком обговорення, дисертаційне дослідження було оцінено позитивно. Дисертаційна робота Чорненького Олександра Олександровича виконана на високому науковому рівні та є цілісним науковим дослідженням, яке відповідає встановленим вимогам чинного законодавства України.

Враховуючи високий рівень дослідження, актуальність, новизну, практичну цінність отриманих результатів та відповідність роботи спеціальності 052 «Політологія» дисертація Чорненького О.О. «Політико-інституціональні трансформації в умовах становлення інформаційного суспільства: український контекст» рекомендується до захисту в спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія з галузі знань 05 — Соціальні та поведінкові науки.

Завідувач кафедри політології
філософського факультету
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна,
доктор політичних наук, професор

Олександр ФІСУН